

בענין יום הבכורים

עי' במשנה מנחות (סח:) העומר היה מתיר במדינה ושתי הלחם במקדש כו' ופרש"י עפ"י הגמ' לק' (פג:): שנלמד ממש"כ מנחה חדשה. וע"ע בגמ' שם מייתי ברייתא שדן מנ"ל שהעומר היה מן השעורים וקאמר דבר אחר אם אתה אומר בא מן החיטין אין שתי הלחם בכורים, ופרש"י ורחמנא קרינהו בכורים דכתיב וביום הבכורים.

יל"ע בהוכחת הברייתא דע"כ העומר היה מן השעורים דאל"כ חסר בשם "בכורים" דשתי הלחם. וקשה דגם עכשיו שהעומר בא מן השעורים סוכ"ס חסר בשם בכורים דשתי הלחם, שהרי שתי הלחם היו צ"ל קודם לכל המנחות, כולל מנחת שעורים, כמבואר במשנה דשתי הלחם היה מתיר במקדש – גם חיטים וגם שעורים וגם נסכים. וגם זה בכלל "בכורים", וכמו שפרש"י בפ' אמור (כ"ג י"ז) ד"ה בכורים, "ראשונה לכל המנחות אף למנחת קנאות הבאה מן השעורים".

ב. עוד יל"ע בלשון רש"י (מנחות שם) שכתב דרחמנא קרינהו בכורים דכתיב "וביום הביכורים", והוא בפ' פנחס, והיינו דשבועות נקרא יום הבכורים, והיינו על שם שתי הלחם, ומינה דשתי הלחם צ"ל בכורים, ולכ' הוא קצת בעקיפין, ויותר הו"ל להביא קראי דפ' אמור דשתי הלחם עצמם נקראו "בכורים", ו"לחם בכורים".

(ובפרט ש"יום הבכורים" יש לו גם פירוש אחר כמו שפרש"י בסנהדרין (יא:): שעצרת הוא תחילת זמן הבאת בכורי פירות דכתיב וביום הבכורים עיי"ש).

גם בדברי רש"י עה"ת בפ' פנחס יש לדקדק, דעל הך קרא ד"יום הבכורים" פי' על שם שתי הלחם שהם ביכורים קציר חיטים (והוא בפ' כי תשא). ולמה לא הזכיר קרא דפ' אמור דשתי הלחם נקראים "לחם בכורים".

ג. הנה מבואר בסוגיא שני דינים. א) דין המשנה, ששתי הלחם מתירים במקדש, והיינו שהיו מתירים כל המנחות והנסכים, הן של חיטים הן של שעורים הן של יין. וכמו שעומר מתיר בגבולין (לחם וקלי וכרמל) כך שת"ה מתירים (חיטים שעורים ויין) למזבח. ופרש"י שנלמד מ"מנחה חדשה", כדאיתא בגמ' לק' (פג:). ב) דין הברייתא ששת"ה נקראים בכורים והם צ"ל בכורים לחיטים, שמזה מכריחה הברייתא שהעומר היה בא מן השעורים, דאם היה העומר בא מן החיטים היה נפגע השם בכורים של שתי הלחם.

ושני הדינים מבוארים גם ברש"י עה"ת, גם בפ' אמור, וגם בפ' פנחס:

בפ' אמור פרש"י "מנחה חדשה, היא המנחה הראשונה שהובאה מן החדש, וא"ת הרי קרבה מנחת העומר, אינה כשאר מנחות שהיא באה מן השעורים". וזהו דין הברייתא, ששת"ה היו ראשונה לחיטים. ועוד פרש"י "בכורים – ראשונה לכל המנחות, אף למנחת קנאות הבאה מן השעורים". וזהו דין המשנה, ששת"ה היו ראשונים לכל המנחות והנסכים.

ובפ' פנחס, "וביום הבכורים, חג השבועות נקרא בכורי קציר חיטים, על שם שת"ה ראשונים למנחת חיטים הבאים מן החדש". וזהו דין הברייתא שהיה ראשון לחיטים¹.

¹ וקשה, הרי רש"י על המשנה (סח:) פי' שדין המשנה – ששתי הלחם היו מתירים במקדש – נלמד מקרא ד"מנחה חדשה", ומבואר ד"מנחה חדשה" היינו לכל המנחות והנסכים, ואילו רש"י בפ' אמור פירש ד"מנחה חדשה" היינו חדשה לחיטים, שהוא דין הברייתא.

(וש"ל עפ"י הספרא בפ' אמור, מנחה חדשה יכול לחיטים, ת"ל מנחה חדשה, אם אינו ענין לחיטים תנהו ענין לשעורים. ושם ס"ל לרש"י דגם אחר דנכפל מנחה חדשה בפ' פנחס, לרבות אפילו למנחת שעורים, אבל "מנחה חדשה" קמא דפ' אמור כדקאי קאי, דהיינו חדשה לחיטים לבד. אלא דמלבד עצם הדוחק הרי ברייתא זו מובאה בגמ' לק' (פד:) ומייתי תחילה קרא דפ' פנחס "בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם", ונמצא דמקרא דפ' אמור הוא דמרבה חדשה לשעורים.)

וש"ל דהנה רש"י לק' (שם) פי' "אם אינו ענין לחיטים תנהו ענין לשעורים" דהיינו ששתי הלחם הם חדשים גם למנחת שעורים, שלא יקדים מנחת שעורים להם, וכגון מנחת קנאות. אבל בשולי הגליון איתא מרש"י כתי' שכתב שאין פירוש זה נראה, דהא מנחת העומר קדם לה שהיא של שעורים.

ולכן פי' אין לי אלא חיטים, דמנחת שתי הלחם הבאה מן החיטים תהיה קודם לכל מנחות של חיטים, חדשה של שעורים מנין מנחת העומר הבאה מן השעורים מנין שתהא קודמת לשעורים שלא תהא מנחה של שעורים קודם לה, ת"ל כו' אם אינו ענין כו'.

ואף דרש"י זה ודאי אינו חולק על כך דשתי הלחם היו קודמים גם למנחת שעורים, כמבואר במשנה דהעומר היה מתיר במדינה ושתי הלחם במקדש, וקאי על כל המנחות והנסכים, ואף שהעומר קדם לה, וכמו שביארנו בפנים משום שהעומר היה חלק מסדר המתיר, וא"כ מאי קשיא לי' ממנחת העומר. צ"ל דס"ל דמ"מ מנחה חדשה משמע שלא קדם לשתי הלחם שום מנחה אחרת.

ד. והנה מה שעומר מתיר בגבולין זהו דין מתיר, שיש לאו דולחם וקלי וכרמל. ולכ' כע"ז מה ששת"ה מתיר במקדש, זה ג"כ דין מתיר, שאסור להקטיר קודם.

אכן השפ"א (מנחות שם) יצא לחדש דאינו כן, אלא שת"ה אינם מתירים בעצם, ואין איסור עצמו להקטיר מן החדש קודם שתי הלחם, אלא ששם הקרבן הוא מנחה חדשה, ולכן אסור להקטיר מן החדש קודם שתי הלחם משו שע"ז יפגע בשם הקרבן דשתי הלחם עיי"ש.

אבל הגר"ז מ"אן בזה, שהרי העומר הוא ודאי מתיר, דהרי יש לאו מפורש בתורה לאכול חדש קודם הבאת העומר, והעומר מתיר לאו זה, והמשנה הרי משה התרת העומר להתרת שתי הלחם, וש"מ דגם שתי הלחם יש להם תורת מתיר.

גם ממה דמספק"ל לגמ' (שם) אי בעינן שהעומר ושתי הלחם יתיר כסדרן דוקא או אפילו שלא כסדרן (כשהשריש בין העומר לשתי הלחם) מוכח שזהו סדר אחד של מתיר שצריך לחול בחפצא של החדש.

ה. אכן זהו לענין דין המשנה – ששת"ה היו מתירים במקדש, דהיינו שהתירו כל המנחות והנסכים לבוא מן החדש, דזה ודאי היה בתורת מתיר. והיה סדר אחד של התרת העומר והתרת שתי הלחם (כמבואר ממה דמספק"ל אם צריך כסדרן כנ"ל).

אבל דין הברייתא, דשת"ה צ"ל בכורים מן החיטים – שמזה הכריחה הברייתא דהעומר לא היה מן החיטים – מסתבר דזה באמת אינו מדין מתיר – שהרי למה יהיה צריך מתיר מיוחד לחיטים דוקא, והרי הוא בכלל המתיר דכל המנחות והנסכים – אלא הוא מעצם השם קרבן דשתי הלחם דצ"ל בכורים לחיטים.

ו. ובזה מתורץ משה"ק על מה שהברייתא הוכיחה דהעומר היה משעורים דאל"כ אין שתי הלחם בכורים, והקשינו הרי מה הרוחנו במה שהעומר היה משעורים, סוכ"ס שתי הלחם הם גם תחילה לשעורים, דקודם שתי הלחם היה אסור להקריב שום מנחה, שהם צ"ל "מנחה חדשה", ורש"י בפ' אמור מפרש דעל שם זה גם נקראו בכורים.

אבל לנ"ל לא דמי. כי מה ששתי הלחם הם תחילה לכל המנחות והנסכים הוא בתורת מתיר, והוא סדר ורצף אחד עם התרת העומר, ובזה לא שייך להקשות איך הביאו העומר קודם, כי התרת שתי הלחם הוא בצירוף התרת העומר, והכל סדר אחד של מתיר. ולכן שתי הלחם שפיר נקראים מנחה חדשה ובכורים, אף שכבר הביא את העומר, דהעומר עם שתי הלחם הם המנחה חדשה להתיר את החדש.

אבל הברייתא מחדשת דיש עוד בשתי הלחם, מלבד הדין מתיר, דעצם השם קרבן הוא בכורים, וזה אינו ענין לעומר, ואם העומר היה בא החיטין במה היו שתי הלחם בכורים, אלא העומר היה בא מן השעורים, ושתי הלחם היו בכורים לחיטים. וזהו דקאמר הברייתא דאם העומר היה מן החיטים אין שתי הלחם בכורים.

ז. והנה עי' לשון הרמב"ם הל' כלי המקדש פ"ד ה"ד-ה' דכל המשמרות שוין לרגלים בחילוק קרבנות הרגלים ולחה"פ ושתי הלחם של עצרת. וק' דהשמיט קרבן העומר. ומשמע דקרבן העומר באמת היה מתחלק לכהנים של אותו משמר לבד. וכן כמעט מפורש במלשון הרמב"ם הל' תו"מ פ"ז ה"ב לענין קרבן העומר שכתב דהשאר נאכל

אלא שעצם הפירוש צ"ב איך אפשר"ל דכונת הדרשא דמנחת העומר תהא קודמת לכל המנחות של שעורים, דמשמע דאחר שקרב העומר היה מותר להביא מנחת שעורים, כגון מנחת קנאות, והרי זה נגד המשנה דהעומר היה מתיר במדינה ושתי הלחם במקדש. וצ"ל דכונתו דעכ"פ העומר מצד עצמו היתה מנחה חדשה לשעורים, שלא קדם לה מנחה מן השעורים, אף דגם לאחריה לא הותרה מנחת שעורים עד הבאת שתי הלחם. ואכתי ק' מה צריך קרא לזה והרי פשיטא כיון שאסור משום איסור חדש א"א להקריבה דאי"ז ממשקה ישראל (עי' תוס' סח: ד"ה לא). וצ"ע.

אבל עכ"פ הא מיהת מבואר דרש"י כת"י פי' דמנחה חדשה דשתי הלחם היינו חדשה לחיטים דוקא. וא"כ שמא דברי רש"י בפ' אמור הם כהן רש"י כת"י. ולשיטה זו דין המשנה ששתי הלחם היו מתירים לכל המנחות והנסכים י"ל דנלמד – לא מקרא דמנחה חדשה, דלא קאי אלא אחיטים, אלא – ממש"כ (בפ' אמור) בכורים לה', דפרש"י שם ראשונה לכל המנחות אף למנחות קנאות הבאה מן השעורים. עו"ל דהוא נלמד ממש"כ (בפ' כי תשא) בכורי קציר חיטים, דהברייתא (פד:) דריש גז"ש מקרא זה ומקרא (דפ' קרח) בכורי כל אשר בארצם, לרבות שבג ושבחורבה ושבועצין, ומפרש הגמ' דאתיא למנחות. ורש"י פי' דהיינו מנחות שגדלו בגג וחורבה ובעצין, אבל אם גדלו בשדה א"צ קרא דכבר נלמד ממנחה חדשה. אבל ברש"י כת"י משמע שבא לעיקר הדין שלא יקדים מנחות לשתי הלחם, אלא דגם עציץ בכלל, וברור דאזיל לשי' דאין לנו עדיין דרשה דאסור להביא מנחת שעורים קודם לשתי הלחם (דמנחה חדשה דדריש באם אינו ענין קאי אמנחת העומר), ומכאן הוא נלמד.

לכהנים כשיירי כל המנחות, דמשמע לאותו משמר ככל המנחות. ואילו בפ"ח שם הי"א לענין שתי הלחם כתב שמתחלקת לכל המשרות.

וביאר החזון יחזקאל (שבת עמ' קלא) דהעומר לא היה מקרבנות החג, רק בא לשם מתיר בעלמא, רק שזמנו ממחרת השבת. אבל שתי הלחם היו מקרבנות היום, דלכן אחר מצות הבאת שתי הלחם בפ' אמור כתיב וקראתם בעצם היום הזה גו'. ולכן בפ' פנחס שתי הלחם מוזכר "יום הבכורים" דהיינו שתי הלחם אצל המוספין, אבל קרבן העומר אינו מוזכר שם. וגם עצם היום נקרא "יום הבכורים".

ח. מבואר מעתה דיש שני דינים בשתי הלחם. חדא, שהיו מתירים, כמבואר במשנה, דומיא דקרבן העומר, וגם רצף אחד עמו. ועוד שהיו מקרבנות החג, ומתחלקים לכל המשמרות דומיא דקרבנות הרגלים. ונראה עוד, שהתורת מתיר של שתי הלחם לא היה ענין לקרבנות החג, דומיא דקרבן העומר שבא להתיר ולא לחובת היום. אלא דמלבד הדין מתיר של שתי הלחם, באו גם לחובת היום.

ומעתה נראה דמה שנקרא "יום הבכורים" אי"ז מצד הדין מתיר של שתי הלחם, שזה אינו ענין לחובת היום ואיך ייקרא היום על שם זה. אלא ע"כ הך "בכורים" דיום הבכורים היינו דין הברייתא דמעצם השם קרבן של שתי הלחם שיהיו בכורים לחיטים.

ומדוקדק היטב דלכן רש"י בפ' פנחס, עה"פ "יום הבכורים", פירש דחג השבועות נקרא בכורי קציר חיטים – דהיינו דין הברייתא, בכורים לחיטים דוקא.

ואילו בפ' אמור – דשם לא נזכר "יום הבכורים", רק "לחם בכורים", ובא בסמוך למצות העומר והספירה מהעומר עד שתי הלחם, שם פירש דבכורים היינו "ראשונה לכל המנחות אף למנחת קנאות הבאה מן השעורים", דהיינו התורת מתיר של שתי הלחם, בהמשך לתורת מתיר של קרבן העומר.

י. ועד"ז מדויק היטב לשון רש"י (סח:) על מש"א הברייתא דאילו היה העומר מן החיטים אזי לא היו שתי הלחם בכורים, ופרש"י דרחמנא קרינהו בכורים דכתיב יום הבכורים. ותמנהו למה לא הביא את הקרא בפ' אמור ששתי הלחם גופיהו נקראים בכורים.

אבל לנ"ל מבואר מאד, דמה ששתי הלחם עצמם נקראים בכורים הרי רש"י עצמו ביאר בפ' אמור דהוא משום שהיו ראשונים לכל המנחות אף למנחת קנאות הבאה מן השעורים. דהיינו התורת מתיר שלהם. ומצד זה לא שייך להוכיח דהעומר היה מן השעורים, דמה לי אם היה שעורים מה לי אם היה חיטים, הרי שתי הלחם היו בכורים לכל המנחות ואפילו למנחת קנאות הבאה מן השעורים, ואיך קדם העומר לשתי הלחם, אלא ע"כ שהכל סדר אחד של היתר וכו"ל. ואין הבאת העומר מקעקעת בשם בכורים של שתי הלחם במובן זה שהם ראשונים לכל המנחות והנסכים, כי דין ראשון שלהם הוא בתורת מתיר, והמתיר גופא הוא בסדר אחד עם התרת העומר.

ולכן נזהר רש"י ופי' משום דכתיב יום הבכורים, דהיינו מה ששתי הלחם הן חובת היום, ולא מצד מה שהן מתירים, ומעצם השם קרבן שלהם שהם צ"ל בכורים, וזה ע"כ לא קאי אשעורים, שהרי לא היו בכורים לשעורים, שהרי קדם להם העומר. אלא הם בכורי קציר חיטים. וכמו שפרש"י בפ' פנחס על הך קרא גופא דיום הבכורים, דשתי הלחם נקראו בכורי קציר חיטים. ומזה הוא שמוכיח הברייתא דהעומר לא היה מן החיטים, כי אילו היה בא העומר מן החיטים היה זה פוגע בשם קרבן של שתי הלחם שהם צ"ל בכורי קציר חיטים. וכאן ל"ש לומר שהעומר הוא רצף אחד עמם, שהרי אין אנו דנים על התורת מתיר שלהם אלא על עצם השם קרבן מצד חובת היום².

² רק לכ' קשה למה לא הביא רש"י על הברייתא את הקרא ד"בכורי קציר חיטים" דפ' כי תשא. דשם לכ' מפורש יותר ששתי הלחם הם בכורי חיטים דוקא. ושמא כדי שלא יקשה לנו, איך נאמר דין בשתי הלחם שהם בכורים לחיטים דוקא, והרי הם בכורים לכל המנחות והנסכים כמש"כ רש"י בפ' אמור, וכיון שהם מתירים את כל המנחות והנסכים מה שייך לומר שהם מתירים את החיטים דוקא. ולזה נקט רש"י קרא דביום הבכורים, כדי שנבין דשתי הלחם מלבד התורת מתיר שלהם הם גם מחובת היום דשבועות, ומצד זה הוא שצ"ל בכורי קציר חיטים, שזהו השם קרבן דחג השבועות, וכמש"נ.

אכן באמת אי"צ לזה, שהרי הגמ' לק' (פד:) דריש בכורי קציר חיטים ללמד ששתי הלחם קודמים גם לבכורי פירות, והוא ג"כ בתורת מתיר. ולכן רק מקרא דיום הבכורים הוא דידעין שעצם השם קרבן דשתי הלחם מחובת היום הוא בכורים, דהיינו שהם בעצמם ראשונים למנחת חיטים. ומה שרש"י בפ' בהעלתך – על הך קרא דיום הבכורים – ציין לקרא דבכורי קציר חיטים, היינו דזהו פשוטו של מקרא דבכורי קציר חיטים, ששתי הלחם היו ראשונים למנחת חיטים, אבל כיון שאותו קרא דבכורי קציר חיטים נדרש גם לענין שקודמים לבכורי פירות, שהוא מתורת מתיר, ולכן כאן בבוא רש"י לבאר דשתי הלחם מצד עצמם היו צ"ל ראשונים למנחת חיטים (דמזה ידעי' דעומר היה מן השעורים) לא הביא רש"י אלא לקרא דיום הבכורים, דמזה שמעין ששתי הלחם מלבד היותם מתירים באו

יא. תנופה מכל הנ"ל דשתי הלחם יש להם שתי פנים, תורת מתיר ותורת חובת היום. וגם שני דינים של בכורים, בכורים לכל המנחות והנסכים ואפילו למנחות קנאות הבאה מן השעורים, ובכורי קציר חיטים דוקא. והא בהא תליא. מצד התורת מתיר של שתי הלחם, הם בכורים לכל המנחות והנסכים, ואפילו למנחת שעורים. ומה שקרבן העומר קדם להם היינו משום שזה גופא סדר המתיר. אבל מצד חובת היום השם קרבן שלהם הוא בכורי קציר חיטים, שהיו בכורים לחיטים דוקא.

יא. אלא שידידי הר"ר דוד אשנפרב שליט"א הקשה דעי' בירושלמי (פ"ד דר"ה ה"ח) בכל הקרבנות כתיב חטא ובעצרת אין כתיב חטא, אמר להן הקב"ה מכיון שקבלתם עול תורה מעלה עליכם כאילו לא חטאתם מימיכם עיי"ש, וקשה הא בשתי הלחם כתיב שעיר עזים לחטאת. והכלי חמדה תירץ דקרבנות של שתי הלחם אינם באים מצד עצם היום אלא הם דין בשתי הלחם, ואין שתי הלחם מקרבנות היום של שבועות. וכע"ז מבואר בדעת זקנים בפ' פנחס שהעיר למה בתפילת המוסף של חג השבועות אין מזכירים את שתי הלחם וקרבנותיו, ואומרים שעיר אחד לכפר והרי עם שתי הלחם היו שני שעירים לכפר. (ויש שבאמת נוהגים לומר שני שעירים לכפר.) ותירץ הדעת זקנים שהוא בא בגלל הלחם ולא בגלל היום טוב. ואיך זה עולה עם דברי הרמב"ם ששתי הלחם מתחלקים לכל הכהנים.

ואמרתי דשי"ל דאמנם שתי הלחם קשורים לחג אבל באופן הפוך משאר חובות היום, דבשאר קרבנות החג קדושת החג היא שמחייבת להביא קרבן, וחיוב הקרבן נובע מקדושת היום. ולכן פשוט שאין לקרות את חג הפסח או חג הסכות "יום המוספים", שהרי המוספין הם תוצאה מקדושת היום, ולא סיבה אליה. אבל בשבועות שם החג הוא יום הבכורים, הוא על שם שתי הלחם, כי עצם קביעת היום וקדושתה נובעות ממה שספר מן העומר עד שתי הלחם, וכמבואר בקראי בפ' אמור דסופר מיום הבאת העומר עד והקרבתם מנחה חדשה לה', ואז וקראתם בעצם היום הזה גו', נמצא שקביעת וקדושת החג נובעות ממה שזה יום הבכורים דהיינו יום הראוי להביא שתי הלחם.

וא"כ עלה הכל שפיר, דמצד אחד אין שתי הלחם מתחייבת ע"י חג השבועות, ולכן אינם בכלל דברי הירושלמי דקרבנות חג השבועות לא כתיב בהם לחטאת. ואין מזכירים שני הלחם וקרבנותיו במוסף שמזכירים בו רק הקרבנות המתחייבות מחמת קדושת היום. אבל מ"מ שתי הלחם באים לא רק להתיר, אלא יש להם שם קרבן בפנ"ע שעל ידי חובת הבאתם נעשה זה יום הבכורים אשר בעצם אותו היום חל קדושת החג, וכיון שהם קשורים עם קדושת הרגל הרי הם מתחלקים לכל הכהנים.

גם לחובת היום, ועצם השם קרבן לחובת היום הוא בכורים, דהיינו ראשונים, וע"כ שהם עצמם היו ראשונים, דהיינו ראשונים למנחת חיטים.